

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2014. gada 9. janvārī

lietā Nr. 2013-08-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Aija Branta, Kaspars Balodis, Kristīne Krūma, Uldis Ķinis un Sanita Osipova,

pēc konstitucionālās sūdzības, kuru iesniegusi sabiedrība ar ierobežotu atbildību „VK Estate”, Dzintars Abuls un Velta Lazda (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji),

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2013. gada 10. decembrī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Civilprocesa likuma 483. un 484. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeimā 1998. gada 14. oktobrī pieņemtais Civilprocesa likums (turpmāk arī – CPL) stājās spēkā 1999. gada 1. martā. Tā 60. nodaļa regulē lietu jaunu izskatīšanu sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem.

CPL 483. pants 1998. gada 14. oktobra redakcijā noteica:

„Protestu par spēkā stājušos tiesas nolēmumu Senātam var iesniegt Augstākās tiesas priekšsēdētājs, Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs vai ģenerālprokurors, ja kopš nolēmuma spēkā stāšanās nav pagājuši vairāk kā 10 gadi.”

Saeima 2012. gada 29. novembrī pieņēma likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī. Saskaņā ar šo likumu CPL 483. pantā vārdi „Augstākās tiesas priekšsēdētājs, Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs vai ģenerālprokurors” ir aizstāti ar vārdiem „ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors”.

Līdz ar to CPL 483. pants šobrīd spēkā esošajā redakcijā nosaka:

„Protestu par spēkā stājušos tiesas nolēmumu Senātam var iesniegt ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors, ja kopš nolēmuma spēkā stāšanās nav pagājuši vairāk kā 10 gadi.”

Savukārt CPL 484. pants noteic, ka pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai ar tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki.

2. Pieteikuma iesniedzēji – sabiedrība ar ierobežotu atbildību „VK Estate”, Dzintars Abuls un Velta Lazda – lūdz Satversmes tiesu atzīt CPL 483. un 484. pantu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo aizskar Pieteikuma iesniedzēju tiesības paļauties uz to, ka netiks pārskatīti jautājumi, kas jau ir izvērtēti ar

spēkā stājušos tiesas nolēmumu (*res judicata*), kā arī netiks kavēta šā nolēmuma izpilde. Turklāt protesta iesniedzējam esot ļoti plašas tiesības spēkā esošo nolēmumu pārskatīšanā. Tādējādi netiekot nodrošināta procesuālo tiesību vienlīdzība un Pieteikuma iesniedzēji tiekot nostādīti nevienlīdzīgā situācijā. Līdz ar to esot pārkāptas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, pamattiesību ierobežojumam nav leģitīma mērķa, jo apstrīdētās normas Civilprocesa likumā saglabājušās no iepriekšējās tiesību sistēmas un to mērķis bijis nodrošināt sociālistiskās likumības principu. Šobrīd šāds civilprocesa institūts vairs neesot nepieciešams.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētajās normās ietvertā ierobežojuma mērķis teorētiski varētu būt nevis visas sabiedrības interešu aizsardzība, bet gan atsevišķu personu (civillietas dalībnieku) aizsardzība, nodrošinot tām tiesības uz taisnīgu spriedumu. Šādu leģitīmo mērķi varot panākt ar saudzējošākiem līdzekļiem, turklāt neiesaistot civilprocesā valsts amatpersonas, kas nav lietas dalībnieki, piemēram, paredzot iespēju pirmās instances tiesas nolēmumus pārsūdzēt apelācijas vai kasācijas instances tiesā vai lietas izskatīt no jauna sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Atsaucoties uz vairākiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) spriedumiem, Pieteikuma iesniedzēji uzsver, ka tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu neesot savietojamas ar tiesisko sistēmu, kurā spēkā stājušies tiesas nolēmumi tiek pārskatīti, pamatojoties uz kādas valsts amatpersonas pieteikumu vai protestu. ECT vairākkārt esot atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu ir pārkāptas gadījumos, kad spēkā stājies tiesas nolēmums tika atcelts un pārskatīts uz ģenerālprokurora pieteikuma (protesta) pamata, un norādījusi, ka tādos gadījumos tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu kļūst iluzoras.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs, jo sabiedrība kopumā negūstot nekādu labumu no tā, ka tiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Saeima atzīst, ka tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā atbilstoši tiesiskās noteiktības principam ietilpst arī *res judicata* princips. Tas paredzot, ka spēkā stājies un saistošs tiesas nolēmums ir galīgs, proti, nebūtu pieļaujama šādu nolēmumu pārskatīšana nolūkā panākt jaunu lietas izskatīšanu. Taču tiesības uz taisnīgu tiesu neesot absolūtas un esot pieļaujams arī šo tiesību ierobežojums. Arī ECT esot secinājusi, ka atsevišķos gadījumos atkāpes no *res judicata* principa ir pieļaujamas.

Saeima pauž viedokli, ka apstrīdētās normas pieņemtas pienācīgā kārtībā un lietā nav strīda arī par to, ka apstrīdēto normu pieņemšanā būtu pieļauti kādi procedūras pārkāpumi. Tādējādi pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu. Apstrīdētās normas esot pieņemtas, lai nodrošinātu citu personu tiesības uz taisnīgu tiesu un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību. Apstrīdētajās normās paredzētās atsevišķu prokuratūras amatpersonu tiesības iesniegt protestu esot tas procesuālais līdzeklis, kas noteiktos gadījumos ļaujot līdzsvarot tiesību stabilitātes principu un taisnīguma principu.

Pēc Saeimas ieskata, tiesības iesniegt protestu ir piemērots līdzeklis legītimā mērķa sasniegšanai. Arī ECT esot atzinusi tiesu varas amatpersonu protestus par legītimiem, ja vien izspriestā lieta netiek pārspriesta vairākkārt. Esot pieļaujama tikai vienreizēja atkārtota lietas izskatīšana pēc kādas puses lūguma augstākajā tiesu instancē, pamatojoties uz noteiktiem kritērijiem un iekļaujoties precīzi noteiktā un skaidrā termiņā. Saeima vērš uzmanību uz to, ka apstrīdētās normas paredz skaidru un precīzu procedūru, kas atbilst ECT izvirzītajiem kritērijiem.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Tieslietu ministrija norāda, ka protesta iesniegšana nav pielīdzināma Satversmē garantētajām tiesībām vērsties tiesā, turklāt to nevarot uzskatīt arī par pārsūdzību. Tāpēc protesta iesniegšana neesot saistāma ar privātpersonas

subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā vai pārsūdzēt tiesas nolēmumus. Protesta iesniegšana esot tāda procesuālās darbības forma, kas atšķiras no parastās tiesvedības kārtības un uzskatāma par izņēmuma gadījumu, kad *res judicata* princips var tikt pārskatīts noteiktu apsvērumu dēļ. Protesta leģitīmais mērķis esot efektīvāk īstenot tiesības uz taisnīgu tiesu, nodrošināt procesuālo un materiālo normu piemērošanas pareizību. Tāpēc protesta iesniegšana neesot saistīta ar pušu procesuālajām tiesībām. Šādas tiesības personai rodoties tikai kasācijas tiesvedības ierosināšanas brīdī.

Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums esot samērīgs. Protesta izmantošana izņēmuma gadījumā, kad konstatējami būtiski tiesību normu pārkāpumi, esot attaisnojama, un tā izslēgšana no CPL aizskartu vairāku personu tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā. Citi, alternatīvi līdzekļi nespējot nodrošināt leģitīmā mērķa sasniegšanu tādā pašā kvalitātē. Konkrētie Pieteikuma iesniedzēju piedāvātie līdzekļi neaizsargājot to personu intereses, kuras nav bijušas lietas dalībnieki. Līdz ar to protests esot vienīgais aizsardzības mehānisms, kas paredzēts personām, kuru tiesības aizskartas ar tiesas nolēmumu, bet kurām nav bijušas iespējas īstenot tiesības uz savu aizskarto tiesību vai interešu aizsardzību tiesā.

5. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Tiesībsargs norāda, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un var tikt ierobežotas, tomēr valstij, nosakot ierobežojumus, vajagot ievērot, ka tos var noteikt tikai leģitīma mērķa sasniegšanas labad un tiem jābūt samērīgiem un nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā.

Apstrīdētajās normās ietvertais ierobežojums, kas paredz iespēju pārskatīt spēkā stājušos tiesas nolēmumus, esot noteikts ar likumu, un tam esot leģitīms mērķis – citu personu tiesību aizsardzība.

Pēc Tiesībsarga ieskata, CPL 60. nodaļas regulējums samērīgi līdzsvaro divus Satversmes 92. panta elementus – procesuālo tiesību vienlīdzību un tiesas pieejamību, jo iespēja virzīt lietu atkārtotai izskatīšanai līdzsvarojošā pusē tiesības īstenot sacīkstes principu un pārsūdzēt netaisnīgu tiesas nolēmumu. Likumā esot precīzi noteikts protesta iesniegšanas pamats un termiņš – 10 gadi kopš nolēmuma spēkā stāšanās –, kas ierobežojot personu iespējas celt iebildumus un lūgt nolēmuma atcelšanu. Savukārt iespēju virzīt uz Augstāko tiesu neefektīvas un nelietderīgas sūdzības par spēkā stājušos pirmās instances tiesas nolēmumu ierobežojot sākotnējā sūdzības izvērtēšana Ģenerālprokuratūrā.

Tiesībsargs vērš uzmanību uz to, ka Pieteikuma iesniedzēju atsaukšanās uz ECT nolēmumiem, kuros norādīts uz uzraudzības tiesvedības nepieļaujamību, nav pamatota. ECT secinājumi attiecīgajās lietās bijuši atkarīgi no katras lietas specifiskajiem faktiskajiem apstākļiem.

Secinājumu daļa

6. Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo paredz galīga un spēkā esoša tiesas nolēmuma pārskatīšanu, tādā veidā pārkāpjot *res judicata* principu.

Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.” Interpretējot Satversmes 92. panta pirmo teikumu, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tajā minētais jēdziens „taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta.

Pirmajā aspektā šis jēdziens interpretējams kopsakarā ar Satversmes 6. nodaļu, otrajā – sasaistē ar tiesiskas valsts principu, kas izriet no Satversmes 1. panta (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2001-10-01 secinājumu daļas 2. punktu*). „Taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process nozīmē valsts pienākumu paredzēt tiesiskās garantijas

tiesiskuma un taisnīguma principu ievērošanai lietu izspriešanā. Turklāt Satversmes 92. pantā ietvertais jēdziens „aizstāvēt” nozīmē procesu, kuram saprātīgā laikā jānoslēdzas ar spēkā stājušos spriedumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2001-10-01 secinājumu daļas 5. punktu un 2012. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2012-02-0106 11.1. punktu*).

Savukārt no Satversmes 1. panta citastarp izriet tiesiskas valsts princips, kas prasa, lai lietas tiktu izskatītas tādā kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspriešanu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 11. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-28-01 12. punktu*).

Līdz ar to Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz valsts pienākumu nodrošināt lietas izskatīšanu tādā procesā, kurā, ievērojot tiesiskas valsts principus, tiek pieņemts taisnīgs spriedums.

7. Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, izriet valsts pienākums ņemt vērā starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2000. gada 30. augusta sprieduma lietā Nr. 2000-03-01 secinājumu daļas 5. punktu*). Satversmes 92. pantā noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu interpretāciju var ietekmēt starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ietvertās cilvēktiesību normas. Ar to palīdzību iespējams konkretizēt attiecīgo pamattiesību tvērumu un precīzāk noskaidrot to saturu (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 10. punktu*). Starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo par interpretācijas līdzekli, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 5. punktu*).

Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības, nosakot civilo tiesību un pienākumu [...] pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, ar likumu noteiktā tiesā.”

ECT savos spriedumos vairākkārt norādījusi, ka Konvencijas 6. pantā paredzētās tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu tiesā, ir interpretējamas kopsakarā ar Konvencijas preambulu, kura citastarp deklarē tiesiskuma principu kā daļu no Eiropas valstu kopīgā mantojuma. Tiesiskuma princips prasa ievērot tiesiskās noteiktības principu, kas paredz *res judicata* attiecināšanu uz tiesas nolēmumiem un to, ka galīgie tiesas nolēmumi nav pārsūdzami (sk. ECT 1999. gada 28. oktobra sprieduma lietā „*Brumărescu v. Romania*”, iesniegums Nr. 28342/95, 61. paragrāfu). Tāpat ECT atzīmējusi, ka viens no taisnīgas tiesas aspektiem ir tiesas pieejamība, proti, tiesības vērsties tiesā un aizstāvēt savas tiesības civilprocesuālajā kārtībā. Šādas tiesības būtu atzīstamas par šķietamām (iluzorām), ja līgumslēdzēju valstu nacionālās tiesību sistēmas pieļautu galīgu un spēcīgu esošu tiesas nolēmumu atcelšanu, jo Konvencijas 6. pantā ietvertās garantijas aptver arī pušu procesuālās tiesības uz tiesas nolēmuma izpildi (sk. ECT 2003. gada 24. jūlija sprieduma lietā „*Ryabikh v. Russia*”, iesniegums Nr. 52854/99, 54. – 56. paragrāfu).

Tiesiskās noteiktības princips uzliek valstij pienākumu nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti, kā arī ievērot tiesiskās paļāvības principu (sk. *Satversmes tiesas* 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-03-01 9.2. punktu). Tādējādi tiesu nolēmumi, kas kļuvuši galīgi pēc tam, kad ir izmantoti visi pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi (izmantotas visas pārsūdzības iespējas), vai pēc tam, kad beidzies to izmantošanas termiņš, vairs nevarētu tikt pārskatīti un uz tiem būtu attiecināms *res judicata* princips.

Līdz ar to Satversmes 92. pantā noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu saturu veido arī *res judicata* princips.

8. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka *res judicata* principa pārkāpums veidojoties tādējādi, ka pēc valsts amatpersonu (ģenerālprokurora vai

Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora) protesta tiek pārskatīts spēkā esošs tiesas nolēmums, turklāt minētās amatpersonas nav lietas dalībnieki. Šo personu iesaistīšanās šādā procesā ierobežojot pušu līdztiesības un procesuālās vienlīdzības principu īstenošanos.

Līdz ar to Satversmes tiesai izskatāmās lietas ietvaros jāpārbauda, vai apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzēju tiesības, kas izriet no Satversmes 92. panta pirmā teikuma.

Saskaņā ar apstrīdētajām normām protestu par spēkā stājušos tiesas nolēmumu Senātam var iesniegt ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors (turpmāk – prokurors), ja kopš nolēmuma spēkā stāšanās nav pagājuši vairāk kā 10 gadi. Savukārt pamats protesta iesniegšanai par spēkā stājušos tiesas nolēmumu ir būtiski materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumi, kas konstatēti lietās, kuras ir izskatītas tikai pirmās instances tiesā, ja šāds tiesas nolēmums nav bijis pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ vai arī ar šādu tiesas nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības vai to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki.

Protesta iesniegšana ir tāda procesuālas darbības forma, kas atšķiras no parastās tiesvedības kārtības un uzskatāma par izņēmuma gadījumu, kurā *res judicata* princips var tikt pārskatīts noteiktu apsvērumu dēļ (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 15. punktu*). Tas nozīmē, ka tomēr pastāv iespēja atsevišķos gadījumos pārskatīt spēkā esošos tiesu nolēmumus.

Tāpat apstrīdētās normas ierobežo Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo ļauj pārskatīt galīgu spēkā esošu tiesas nolēmumu.

9. Personas pamattiesību aizsardzība ir viens no demokrātiskas tiesiskas valsts nozīmīgākajiem pienākumiem. Valstij jānodrošina efektīva aizsardzība ikvienai personai, kuras tiesības vai likumiskās intereses ir aizskartas (*sk.*

Satversmes tiesas 2001. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2001-07-0103 secinājumu daļas 1. punktu). Tāpēc personas tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšana ir līdzeklis šā mērķa sasniegšanai (sk. Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 secinājumu daļas 10. punktu), jo tieši no šo tiesību pienācīgas nodrošināšanas ir atkarīga arī citu personas pamattiesību aizsardzība.

Satversme tieši neparedz gadījumus, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu ierobežot, tomēr šīs tiesības nevar uzskatīt par absolūtām (sk. Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-16-01 7.1. punktu). Satversmes tiesa jau vairākkārt norādījusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir vienas no svarīgākajām personas tiesībām, tāpēc to ierobežojumi nosakāmi tikai izņēmuma gadījumos (sk. Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 10. punktu).

Tiesības uz taisnīgu tiesu var ierobežot tiktāl, ciktāl tās netiek atņemtas pēc būtības. Ja šāds ierobežojums tomēr ir noteikts, tad jāizvērtē, vai tas izdarīts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi (sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 1.2. punktu).

10. Konkrētajā gadījumā pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar Civilprocesa likumu, kas pieņemts un izsludināts Satversmē un Saeimas kārtības rullī paredzētajā kārtībā. Arī Pieteikuma iesniedzēji nav norādījuši uz apstākļiem, kas liecinātu par pretējo, un lietā nav strīda par to, vai pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu.

Tādējādi apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu un izsludinātu likumu.

11. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu

interesešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu*).

Saeima norāda, ka apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis. Apstrīdētās normas esot pieņemtas, lai nodrošinātu citu personu tiesības uz taisnīgu tiesu un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību. Protests esot tāds procesuālais līdzeklis, kas izņēmuma gadījumos ļauj līdzsvarot tiesiskās noteiktības principu ar taisnīguma principu, paredzot iespēju pārskatīt galīgu spriedumu, kas nav taisnīgs, jo ir pieņemts, būtiski pārkāpjot tiesību normas.

Jebkuras lietas izskatīšanā svarīgs ir tās rezultāts – taisnīgs spriedums, kas ir neatņemams taisnīgas tiesas elements. Protests ir civilprocesa institūts, kura mērķis ir likumā noteiktajos gadījumos panākt lietas jaunu izskatīšanu, lai novērstu būtiskus tiesību normu piemērošanas pārkāpumus, kas noveduši pie citāda lietas rezultāta, proti, pie sprieduma, kas nav taisnīgs (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 15.2. punktu*). Tāpēc protesta institūts civilprocesā ir ieviests, lai novērstu būtiskās tiesu pieļautās kļūdas un nodrošinātu taisnīgumu.

Arī ECT savos spriedumos ir norādījusi, ka atsevišķos gadījumos nepieciešama spēkā esošu spriedumu pārskatīšana. Atkāpšanās no *res judicata* principa ir pieļaujama vienīgi tiesas kļūdu labošanai, ja attiecīgajā lietā ir šāda nepieciešamība, kas pamatota ar pārliecinošiem un būtiskiem apstākļiem (*sk. ECT 2003. gada 24. jūlija sprieduma lietā „Ryabykh v. Russia”, iesniegums Nr. 52854/99, 52. paragrāfu*).

Tādējādi apstrīdētajās normās ietvertajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis – taisnīguma nodrošināšana un citu personu tiesību aizsardzība.

12. Konstatējot ierobežojuma leģitīmo mērķi, nepieciešams izvērtēt tā atbilstību samērīguma principam. Lai noskaidrotu, vai attiecīgais ierobežojums ir samērīgs, Satversmes tiesa savā praksē ir vērtējusi: pirmkārt, vai izmantotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; otrkārt, vai mērķi nevar

sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumīgās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; treškārt, vai labums, ko gūst sabiedrība, ir lielāks par indivīdam nodarītajiem zaudējumiem. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un 2004. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 3. punktu*).

13. Tiesību uz taisnīgu tiesu būtiska sastāvdaļa ir tiesības uz tiesas nolēmuma kontroli, proti, tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumu augstākā tiesu instancē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļas 2. punktu*). Tāpēc valsts pienākums ir izveidot tādu tiesību sistēmu un noteikt tādu lietu pārsūdzēšanas kārtību, lai personas varētu efektīvi aizsargāt savas tiesības un likumīgās intereses.

13.1. CPL noteic, kādā kārtībā un kādā tiesu instancē izšķirami pušu strīdi. Tajā paredzēta lietu izskatīšana trijās tiesu instancēs ar pārsūdzību divās instancēs: lietu izskatīšana pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā un kasācijas instances tiesā. Vispirms likumdevēja pienākums ir radīt tādas efektīvas un taisnīgas tiesvedības apstākļus (noteikumus), lai strīdi tiktu izšķirti jau pirmajā tiesu instancē. Pirmās instances tiesas pieļautās kļūdas tiek labotas apelācijas instances tiesā, atkārtoti izskatot lietu pēc būtības. Savukārt kasācijas instances tiesā tiek skatīti tikai *quaestiones iuris*, proti, jautājumi par materiālo un procesuālo normu piemērošanas pareizību.

Ieviešot apelācijas un kasācijas tiesu sistēmu, valsts ar likumu var noteikt arī to lietu kategorijas, kurām pārsūdzība šajā instancē nav paredzēta (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-03-01 secinājumu daļas 7. punktu un 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10. punktu*). Arī Civilprocesa likumā noteiktām lietu kategorijām paredzēta izskatīšana tikai vienā instancē vai divās instancēs. Atsevišķu nolēmumu pārsūdzēšanas iespēju ierobežošana ir nepieciešama, lai

nodrošinātu tiesas procesa efektivitāti. Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka mērķis nodrošināt lietu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu var tikt atzīts par leģitīmu Satversmes 92. pantā noteikto tiesību ierobežošanas gadījumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-10-01 8.4. punktu*).

13.2. Pārsūdzības tiesību ierobežojums parasti tiek attiecināts uz gadījumiem, kad konkrētā lieta netiek izlemta pēc būtības. CPL paredz iespēju iesniegt protestu par vairākiem tādiem tiesas nolēmumiem, kas pieņemti tikai pirmās instances tiesā izskatītās lietās, ir galīgi un nav pārsūdzami. Proti, protestu var iesniegt tikai par tādiem tiesas nolēmumiem, kas nav pārbaudīti apelācijas vai kasācijas kārtībā. Šādi nolēmumi ir saistīti galvenokārt ar parādu piedziņas procesiem, saistību bezstrīdus piespiedu izpildi, nekustamā īpašuma labprātīgu pārdošanu izsolē un parasti tiek pieņemti lietās par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju, par izpildrakstu izsniegšanu šķīrējtiesas nolēmumu izpildei, par ārpus tiesiskās aizsardzības procesiem, kā arī par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 75. lpp.*).

Arī Satversmes tiesa ir norādījusi, ka apstrīdētajās normās paredzētās tiesības iesniegt protestu var nodrošināt tiesas nolēmuma tiesiskuma pārbaudi gadījumos, kad likums neparedz pusēm iespēju attiecīgo tiesas nolēmumu pārsūdzēt (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2001-08-01 secinājumu daļas 4. punktu un 2010. gada 17. maija sprieduma lietā Nr. 2009-93-01 13.2. punktu*).

Protesta iesniegšana gadījumos, kad pirmās instances tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ, ir vienīgais veids, kā iespējams nodrošināt taisnīgumu un aizsargāt personu tiesības, ja galīgs, nepārsūdzams vai nepārsūdzēts pirmās instances tiesas nolēmums ir stājies spēkā, bet pieņemts, pieļaujot būtiskus materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumus.

Tādējādi likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai – ievērot taisnīguma principu un aizsargāt citu personu tiesības.

14. Apstrīdētajās normās noteiktais tiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa uzsver, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēji kā saudzējošākus līdzekļus norādījuši pirmās instances tiesas nolēmumu pārsūdzību apelācijas vai kasācijas instancē vai lietas atkārtotu izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Izvēloties vienu no vairākiem leģitīmā mērķa sasniegšanai potenciāli piemērotiem līdzekļiem, likumdevējam ir vērtēšanas un lemšanas privilēģija. Arī nosakot tiesas nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību, likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, ja vien tiek nodrošināta personu pamattiesību aizsardzība. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu Satversmes tiesas uzdevums šajā gadījumā ir izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmē noteiktajām pamattiesībām, nevis aizstāt likumdevēja rīcības brīvību tiesību politikas jautājumā ar savu viedokli par iespējami racionālāko normatīvo regulējumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 13.2. punktu*).

Tāpēc Satversmes tiesai, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārlicinās par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Turklāt, izvērtējot minēto ierobežojumu, izskatāmās lietas ietvaros protesta institūts jāaplūko nevis atrauti, bet kopsakarā ar spēkā esošo nolēmumu pārsūdzēšanas kārtību civilprocesā.

Apstrīdētās normas attiecas uz jomu, kurā “saduras” tiesiskās noteiktības princips un taisnīguma princips. Tāpēc likumdevējam jānodrošina līdzsvars starp tiesas nolēmuma taisnīgumu un stabilitāti. Tiesvedības atjaunošana lietā, kas pabeigta ar spēkā stājušos nolēmumu, ir tipisks šādas kolīzijas piemērs. Civilprocesa likumā iekļauti vairāki regulējumi, paredzot lietas jaunu izskatīšanu gan sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem (59. nodaļa), gan sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem (60. nodaļa), gan sakarā ar nolēmuma pārskatīšanu Eiropas Savienības tiesību normās paredzētajos gadījumos (60.¹ nodaļa).

Gan Pieteikuma iesniedzēji, gan Saeima, gan arī pieaicinātās personas ir vienisprātis, ka tiesa var kļūdīties un tāpēc jāparedz kārtība, kādā tās pieļautās kļūdas var labot. Vispārējā kārtība ir tāda, ka tiesas kļūdas labojamas pārsūdzības procesā augstākā tiesu instancē. Taču jāņem vērā, ka ir arī tādi tiesu nolēmumi, kas pieņemti tikai pirmajā instancē izskatītās lietās. Tāpēc Civilprocesa likumā attiecībā uz šādiem nolēmumiem paredzēta iespēja iesniegt protestu.

Tādējādi Satversmes tiesai ir jāpārbauda, vai, pieņemot apstrīdētās normas, ir ievērots līdzsvars starp taisnīguma principu un tiesiskās noteiktības principu.

15. Pieteikuma iesniedzēji atsaucas uz vairākiem ECT spriedumiem un norāda, ka ECT atzinusi personas tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu gadījumos, kad personai labvēlīgs tiesas nolēmums atcelts uzraudzības kārtībā, valsts amatpersonai pārvērtējot lietas apstākļus, un īpaši tad, ja šādai valsts amatpersonas darbībai nav noteikts termiņa ierobežojums.

Izvērtējot ECT praksi lietās, kurās analizēti *res judicata* principa pārkāpumi, un salīdzinot to ar CPL regulējumu, jāņem vērā katras konkrētās valsts normatīvais regulējums attiecībā uz spēkā esošo tiesas nolēmumu pārskatīšanu. Turklāt ECT katrā konkrētajā gadījumā ir vērtējusi ne tikai attiecīgajā valstī spēkā esošo normatīvo regulējumu, bet arī katras atsevišķas lietas faktiskos apstākļus, tostarp tiesas nolēmuma atcelšanas faktiskos

pamatus. Tāpēc ECT praksi, arī to, uz kuru atsaucas Pieteikuma iesniedzēji, tieši attiecināt uz izskatāmo lietu nav pamatoti. Uz to norādīja arī Saeima un Tiesībsargs.

ECT vairākos savos spriedumos, tostarp tajos, uz kuriem atsaucas Pieteikuma iesniedzēji, ir atzinusi, ka atkāpšanās no *res judicata* principa pieļaujama vienīgi tiesas kļūdu labošanai, ja attiecīgajā lietā ir šāda nepieciešamība, kas pamatota ar pārliecinošiem un būtiskiem apstākļiem (*sk., piemēram, ECT 2003. gada 24. jūlija sprieduma lietā „Ryabikh v. Russia”, iesnieguma Nr. 52854/99, 52. paragrāfu*).

Tādējādi nav pamatots Pieteikuma iesniedzēju viedoklis, ka Konvencijas 6. pants liedz spēkā stājušos spriedumus pārskatīt sakarā ar būtiskiem tiesību normu pārkāpumiem un ka šādu lietu ierosināšana pēc prokurora protesta pati par sevi (neņemot vērā katras lietas faktiskos apstākļus) pārkāptu tiesības uz taisnīgu tiesu.

16. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas, piešķirot prokuroriem tiesības vērsties ar protestu Augstākajā tiesā, ierobežojot pušu procesuālās tiesības uz līdztiesību un vienlīdzību. Prokurori pēc būtības kļūstot par viena lietas dalībnieka interešu aizstāvi. Turklāt prokuroru rīcībai, proti, protesta iesniegšanai, esot atvēlēts garāks procesuālais termiņš – 10 gadi – nekā Civilprocesa likumā paredzētie apelācijas un kasācijas sūdzības iesniegšanas termiņi.

Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka protesta iesniegšana nav pielīdzināma tiesībām vērsties tiesā, turklāt to arī nevar uzskatīt par pārsūdzību. Tāpēc protesta iesniegšana nav saistāma ar privātpersonas subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā vai pārsūdzēt tās nolēmumus. Tātad tikai tad, ja pēc protesta iesniegšanas ir ierosināta kasācijas tiesvedība, lietas dalībniekiem rodas procesuālās tiesības (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 15. punktu*).

Tādējādi nav pamatots Pieteikuma iesniedzēju viedoklis, ka apstrīdētās normas ierobežo pušu līdztiesības un vienlīdzības principu ievērošanu viņu procesuālo tiesību īstenošanā.

17. CPL definē protesta iesniegšanas priekšnoteikumus: protests iesniedzams par spēkā stājušos nolēmumu, tas iesniedzams sakarā ar būtiskiem procesuālo vai materiālo tiesību normu pārkāpumiem, un to var iesniegt tikai par tādiem nolēmumiem, kuri pieņemti pirmās instances tiesā izskatītās lietās un nav pārsūdzami. Visi minētie priekšnoteikumi ievērojami katrā protesta iesniegšanas gadījumā un veido protesta iesniegšanas tiesiskā pamata pamatpazīmes. Turklāt protestu var iesniegt vienīgi tad, ja konstatējams vismaz viens no CPL 483. pantā norādītajiem apstākļiem, proti, vismaz viena no protesta iesniegšanas tiesiskā pamata papildpazīmēm, un tās ir šādas: 1) tiesas nolēmums nav pārsūdzēts likumā noteiktajā kārtībā no lietas dalībniekiem neatkarīgu iemeslu dēļ; 2) ar nolēmumu aizskartas valsts vai pašvaldību iestāžu tiesības; 3) ar nolēmumu aizskartas to personu tiesības, kuras nav bijušas lietas dalībnieki (*plašāk sk.: Osis M. Īpašs protests civilprocesā. Jurista Vārds, 2009. gada 10. novembris, Nr. 45*).

Tāad protestu nevar iesniegt, ja nav izpildījušies likumā paredzētie priekšnoteikumi. Proti, protesta institūts ir veidots kā galīgais tiesību aizsardzības instruments – papildu garantija gadījumā, kad nav citu tiesību aizsardzības līdzekļu. Līdz ar to protesta iesniegšanas pamatā var būt vienīgi tādi apstākļi, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas pēc būtības vai atsevišķa procesuāla jautājuma nepareizas izlemšanas (*plašāk sk.: Civilprocesa likuma komentāri. II daļa. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 892. – 893. lpp.*).

17.1. Apstrīdētais CPL 483. pants prokuroriem piešķir tiesības iesniegt protestu. Taču Satversmes tiesa jau iepriekš norādījusi, ka praksē protesta iesniegšana lielākoties ir saistīta ar tiesību aizskārumiem, kurus konstatē nevis Civilprocesa likumā noteiktās amatpersonas, bet gan tās personas, kuru intereses ar spēkā stājušos tiesas spriedumu ir aizskartas (*sk. Satversmes tiesas*

2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. 2012-13-01 15.1. punktu). Ja šāda persona konstatē savu tiesību aizskārumu, tai ir tiesības ar motivētu iesniegumu vērsties pie prokurora un lūgt, lai tas iesniedz protestu par konkrētu tiesas nolēmumu. Protesta iesniegšanas tiesisko pamatu visupirms vērtē prokurori. Šo amatpersonu kompetencē ietilpst protesta iesniegšanas pamatu veidojošo pamatpazīmju un papildpazīmju izvērtēšana. Prokuroru pienākums ir vispusīgi izvērtēt konkrētās lietas apstākļu atbilstību Civilprocesa likumā paredzētajiem kritērijiem un vienīgi tādā gadījumā, ja rodas pamatotas aizdomas par būtisku materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumu, iesniegt protestu. Tātad tieši sākotnējā sūdzības izvērtēšana Ģenerālprokuratūrā novērš iespēju virzīt uz Augstāko tiesu nepamatotu sūdzību par spēkā stājušos pirmās instances tiesas nolēmumu un ierobežo spēkā esošo galīgo nolēmumu pārskatīšanu.

17.2. Vienlaikus jāņem vērā arī tas, ka protesta iesniegšana pati par sevi nebūt nenozīmē, ka konkrētajā gadījumā ir tiesisks pamats protesta apmierināšanai. Atbilstoši CPL 464. pantam kasācijas tiesvedības pieļaujamību vērtē Augstākās tiesas tiesnešu – senatoru kolēģija triju senatoru sastāvā rīcības sēdē. Satversmes tiesa jau norādījusi, ka vienīgi pēc pilnvērtīgas iepazīšanās ar visiem lietas materiāliem senatoru kolēģija var izdarīt secinājumus par kasācijas tiesvedības ierosināšanas nepieciešamību (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 12. punktu*). Tādējādi arī šajā protesta izvērtēšanas posmā tiek pārbaudīts, vai spēkā esošs galīgs tiesas nolēmums pieņemts, pieļaujot būtiskus materiālo un procesuālo normu pārkāpumus, kas varēja novest pie netaisnīga lietas iznākuma, un vai šis nolēmums jāizvērtē kasācijas tiesvedības ietvaros.

17.3. Ja senatoru kolēģija nolēmusi ierosināt lietu pēc iesniegtā protesta, tad protests tiek vērtēts pēc būtības. Augstākās tiesas Senāts iesniegto protestu skata saskaņā ar CPL regulējumu, kas noteikts lietu izskatīšanai pēc kasācijas sūdzībām. Turklāt CPL 464. panta ceturrtā daļa noteic, ka ar senatoru kolēģijas vienbalsīgu lēmumu lietu var nodot izskatīšanai kasācijas kārtībā Senāta paplašinātā sastāvā.

Savukārt, izskatot protestu pēc būtības, Senāta pienākums ir gādāt, lai tiktu ievērotas arī personu tiesības uz taisnīgu tiesu, proti, ņemt vērā Konvencijas 6. pantu un tā interpretācijai sniegtās ECT atziņas. Tieši uz Senātu gulstas pienākums katrā konkrētajā lietā, kas ierosināta pēc protesta, līdzsvarot tiesiskās stabilitātes un taisnīguma principus. Saskaņā ar *res judicata* principu nevienam nav tiesību lūgt pārskatīt galīgu un spēkā stājušos spriedumu ar mērķi panākt atkārtotu lietas izspriešanu. Vienīgais sprieduma atcelšanas pamats ir būtiska tiesas kļūda, kas novedusi pie lietas nepareizas izspriešanas pēc būtības, ja tās rezultātā būtiski pārkāptas cilvēka pamattiesības, vairāku personu tiesības un likumīgās intereses vai citas ar likumu aizsargājamas publiskās intereses. Par sprieduma atcelšanas pamatu nevar būt tikai dažādu tiesu atšķirīgie viedokļi par lietas izskatīšanas iznākumu (*sal. sk. ECT 2003. gada 24. jūlija sprieduma lietā „Ryabykh v. Russia”, iesniegums Nr. 52854/99, 52. paragrāfu*).

Senāta sniegtais vērtējums ir galīgais secinājums par protesta pamatotību un *res judicata* principa ierobežošanu katrā konkrētajā gadījumā. Tikai tad, ja tiek konstatēti būtiski pārkāpumi, spriedums tiek atcelts un nodots atkārtotai izskatīšanai pirmās instances tiesai. Līdz ar to likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, ir radījis tādu mehānismu, kas ļauj vairākās pakāpēs savstarpēji izvērt gan taisnīguma principu, gan tiesiskās stabilitātes principu.

Tādējādi apstrīdētās normas nodrošina tiesības uz taisnīgu tiesu un atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

18. Izskatot lietu pēc personas konstitucionālās sūdzības, Satversmes tiesas uzdevums ir izvērtēt tādas tiesību normas atbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām, kura faktiski ir aizskārusi personas pamattiesības. Tādējādi, izskatot lietu, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, būtiska nozīme ir piešķirama tieši lietas faktiskajiem apstākļiem, kuros apstrīdētā norma ir aizskārusi pieteikuma iesniedzēja pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2011-01-01 12. punktu*).

Satversmes tiesa, veicot tiesību normu kontroli pēc konstitucionālās sūdzības, ir saistīta ar lietas faktiskajiem apstākļiem un pieteikumā izklāstīto argumentāciju (juridisko pamatojumu). Turklāt obligāts lietas izskatīšanas priekšnoteikums ir tiesas pienākums uzklaut institūciju, kuras izdotā norma (akts) tiek apstrīdēta. Proti, šai institūcijai ir tiesības iesniegt Satversmes tiesā atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 3. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-46-0306 4. punktu*).

18.1. Saskaņā ar apstrīdēto CPL 483. pantu protestu var iesniegt 10 gadu laikā kopš nolēmuma spēkā stāšanās dienas.

Pieteikuma iesniedzēji protesta iesniegšanai paredzēto 10 gadu termiņu konstitucionālajā sūdzībā norādījuši un tā neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam traktējuši kā lietas dalībnieku procesuālo tiesību ierobežojumu. Šā sprieduma 16. punktā Satversmes tiesa atzina, ka protesta iesniegšana nav uzskatāma par procesuālo tiesību ierobežojumu, tāpēc Pieteikuma iesniedzēju konstitucionālā sūdzība šajā daļā atzīstama par nepamatotu. Turklāt viens no lietas faktiskajiem apstākļiem ir arī tas, ka protests Pieteikuma iesniedzēju civillietā iesniegts triju mēnešu laikā no galīgā nolēmuma spēkā stāšanās dienas.

Arī Saeima savā atbildes rakstā atbilstoši lietas faktiskajiem apstākļiem un konstitucionālajā sūdzībā sniegtajam juridiskajam pamatojumam ir norādījusi konstitucionālās sūdzības prasījuma robežas un noliegusi konstitucionālās sūdzības pamatotību. Proti, Saeima atbildes rakstā norādījusi: „Lai gan pieteikuma iesniedzēji apstrīdējuši konkrētas Civilprocesa likuma normas, no iesniegtās konstitucionālās sūdzības izriet, ka pieteikuma iesniedzēji apšaubā ar apstrīdētajām normām ģenerālprokuroram un Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokuroram piešķirto tiesību – proti, tiesību iesniegt protestu – atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 64. lpp.*).

Tādējādi izskatāmajā lietā nav pamata izvērtēt jautājumu par pieļaujamo protesta iesniegšanas termiņu (CPL 483. pants).

18.2. No Satversmes 1. pantā nostiprinātā demokrātiskas republikas jēdziena izriet valsts varas pienākums savā darbībā ievērot tiesiskas valsts pamatprincipus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-02-01 4. punktu*). Visupirms tas nozīmē, ka likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 9.5. punktu, 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-13-0106 17.3. un 18.8. punktu, 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 26. punktu un 2008. gada 2. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-22-01 18.3. punktu*).

Turklāt tiesiskas valsts princips prasa, lai Satversmes tiesa atbilstoši tās kompetencei nodrošinātu tādas tiesību sistēmas pastāvēšanu, kurā pēc iespējas pilnīgāk tiktu novērsts Satversmei vai citām augstāka juridiskā spēka tiesību normām neatbilstošs tiesiskais regulējums.

Satversmes tiesa vērš Saeimas uzmanību uz to, ka ECT, izskatot lietas par protesta institūta atbilstību *res judicata* principam, norādījusi: tām valstīm, kurās attiecīgā sistēma pastāv, ir jāgādā par to, lai pēc protesta ierosināto lietu izskatīšana nebūtu ilgstoša vai pat bezgalīga. Pārāk ilgs protesta iesniegšanas termiņš noved pie spēkā esošu nolēmumu nenoteiktības un nav savietojams ar tiesiskās stabilitātes principu, kas ir tiesiskas valsts un tiesību uz taisnīgu tiesu neatņemama sastāvdaļa [*sk., piemēram, ECT 2006. gada 21. septembra sprieduma lietā „Borshchevskiy v Russia”, iesniegums Nr. 14853/03, 47. – 50. paragrāfu, kā arī Eiropas Padomes Ministru komitejas 2006. gada 8. februāra rezolūciju ResDH (2006)1, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=ResDH%282006%291&Sector=secCM&Language=lanEnglish>, aplūkots 2013. gada 14. decembrī*].

Līdz ar to Saeimai *de lege ferenda* ir pienākums apsvērt CPL 483. pantā paredzēto protesta iesniegšanas termiņu.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu, kā arī 30. – 32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Civilprocesa likuma 483. un 484. pantu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G. Kūtris